

VEGYESEK.

A haimburgi posztógyár és Magyarország. Az udvari kamara kezdeményezésére 1727. tavaszán Oppiz János posztókészítő vállalkozott arra, hogy Magyarország határán, Haimburgban nagyobb posztógyárat állít föl. A gyár helyét nem ok nélkül helyezték Haimburgba. Az udvari kamara úgy okoskodott, hogy a gyár elegendő gyapjút kap Magyarországból s így a feldolgozandó anyagban nem lesz hiány; a kész árú számára is kiváló piac kínálkozik Magyarországon. A gyárat tehát tisztán Magyarország részére alapították, de úgy, hogy az összes haszon azért az örökös tartományokban maradjon. Az udvari kamara — ősrégi szokás szerint — mielőtt a magyar kormányzéseket megkérdezte volna, Oppiz János gyárost biztosította, hogy Magyarországból vám- és harminczadmentesen szállíthatja ki a nyers gyapjút, s ugyanígy viheti be a kész árúkat. (1727. márcz. 28. Bécs, átírata az alsó-ausztriai kamarához.) Hogy ennek a fontos kiváltságnak némi jogi háttére is legyen, az udvari kamara kijelenté, hogy Oppiz Jánosnak csak azokat a kiváltságokat adta, a melyekkel Haimburg városának minden polgára él. Miután Oppizzal imigyen rendbehozták az ügyet, az udvari kamara fölszólítá a magyar kancellariát, hogy Oppiz részére állítsa ki a kiváltságlevelet és hirdettesse ki Magyarországon. A magyar kancellaria azonban a kiváltságlevél kiállítására helyett az udvari kamarának felküldé a helytartótanács és a magyar kamara információt, a melyekben eme kormányzések a leghatározottabban tiltakoznak az Oppiznak adandó kiváltság ellen. A helytartótanács 1727. július 8-án kelt felterjesztésében a törvényezikkek idézésével kimutatja, hogy a haimburgiak kiváltságai Magyarországon érvénytelenek, elavultak s a törvényekkel ellenkezésben állanak; kimutatja a harminczadosok számadásaiból azt is, hogy a haimburgiak a behozott és kivitt árúk után harminczadot fizettek. E szerint a haimburgiaknak elavult és érvénytelen kiváltságait nem lehet megújítani, nem lehet azokat egy egészen idegen s nem is haimburgi gyárosra ruházni.

A magyar kamara 1727. július 12-én kelt fölterjesztésében szintén kimutatja, hogy a haimburgiaknak kiváltságai érvénytelenek s Oppiz gyárost azokkal nem lehet felruházni. „Si ipsi regni status — írja a magyar kamara — et ordines a quaestus gratia in — et eductis solvere

tenerentur, eo magis fabricae illius compagna a praestatione hujus caes. -regii proventus se immunitare hand posset.“

A magyar kormányzások eme kimerítő fölterjesztésére 1728. október 18-án jött meg a válasz. E szerint ő felsége a haimburgi gyárat fölmentette a vám és harminczad fizetése alól. A gyár igazgatója szabadon szállíthatja a gyapjút Magyarországból s szabadon, minden adótól mentesen viheti be a kész posztót Magyarországra. A magyar kamara meg felszólította, hogy tegye meg mindazon intézkedéseket, a melyek eme kiváltság életbeléptetésére szükségeseznek látszanak.

(Köz. pénz. levélt. Hung. 1728.)

Dr. Takáts Sándor.

Az udvari konyha szüksége az 1687-iki országgyűlésen. Az országgyűlések közeledtével már jó eleve tudatták a magyar kamarával, milyen és mennyi élelmiszerekre van szüksége az udvarnak. A 17. században átlag hetenkint 3000 frtot kellett a magyar kamarának erre a célra kiadnia. Elgondolhatjuk tehát, mennyibe került az udvari konyha egy-egy hosszabb ideig tartó országgyűlés alatt! Az 1687-i országgyűlésen az udvartartás hetenkint a következő dolgokat követelte: 8 dunai pontyot, 100 font harsát, 2 vizát, 2 tokót, 12 kecségét, 40 teknősbékát, 400 nagy és 1000 közepes kövipontyot, 30 öreg indiai tyúkot és 20 fiatalabbat, 40 fehér kappanyt, 300 kappanyt, 80 vén tyúkot, 600 csibét, 200 fiatal galambot, 60 ludat, 100 kacását, 44 nyulat, 50 foglyot, 70 szalonkát, 200 fenyvesrigót, 10 fázányt, 24 vadkacsát, 4500 tojást, 7 akó eczetet, 12 mérő legfinomabb bécsi lisztet, 8 mérő darált árpát, 8 ökröt, 30 borjút, 20 bárányt, 60 ürüt, 100 font szalonnát, 30 font velőt, 4 disznót, 200 akó finom bort, 18,000 zsemlyét, 280 kenyeret, 4 hordó tokajit és 4 hordó aszút, 40 öl keményfát és 180 kas szenet. Mindezeket tekintetbe vévén, természetesen találjuk, hogy a magyar kamara például az 1647-iki országgyűlésre 58,769 frtot, az 1649-re 30,444 frtot, az 1655-ire 36,932 frtot, az 1659-ire 52,528 frtot, az 1662-ire 47,037 frtot s az 1681-ire 35,981 forintot volt kénytelen költeni.

(Köz. pénz. levélt. Hungr. 1687. Ugyanitt van a magyar kamara számvevőségének kimutatása az országgyűlési költségekről.)

Dr. Takáts Sándor.

Huszár- és ló kivétel Szászországba 1731-ben. A szász herceg 1731-ben azzal a nem éppen szokatlan kéréssel fordult a hadi tanácshoz, hogy magyar huszárokból álló testőrsége kiegészítésére Magyarországon huszárokat toborozhasson, és mintegy 20 derék magyar lovat vám- és harminczadmentesen szállíthasson Eisenach-ba. Együttal azt is jelenti a szász herceg, hogy a huszárverbuvalással és a lóvásárlással testőrségének őrmesterét, nemzetes Székely Mihály urat a bizta meg. A hadi tanácsnak semmi kifogása sem volt a huszár toborzás ellen. A huszár nem fizetett vámot és harminczadot, tehát a huszárkivétel szerinte semmi kárral nem járt! Már a ló kivétel egészen más kérdés volt; ebbe már az udvari kamara is beleszólt, mivel a vám és a harminczad